

Hozzászólás

(Második közlemény)

Ha a Jugoszláviában megjelenő magyarnyelvű ujságokat, folyóiratokat és egyéb kiadványokat olvassuk: ezt a szót — **egység** — majd minden cikkben ott találjuk. Az idegenből jött fölületes szemlélő örömmel észlelheti, hogy az egész kisebbségi magyarság — tekintet nélkül társadalmi, politikai beállitottságára — **egységes**, mert ugyanazt akarja. Ha pedig némi politikai iskolázottsággal is rendelkezik, akkor megállapíthatja, hogy okvetlenül szebb napok virradnak ránk, mert **egységben** az erő és az **egységes** föllépés meg kell, hogy hozza a kívánt eredményt.

Így ez a jóakarató idegen. Azonban mi, ittélők jobban, mélyebben látjuk a helyzetet és másképp is ítéljük meg.

Abban tényleg megegyezünk, hogy az **egység** életszükséglet. De csak ebben. Ez pedig édes-kevés. A dolog lényege ma már **nem** az **egységvágyás**, hanem a **mód**, ahogyan különböző nézetek képviselői ennek létrehozását elképzelik, ahogyan annak nyélbeütésén dolgoznak. És itt óriási különbségek vannak. Nem áll módunkban külön-külön felvázolni az egyes nézőpontokat. Ma még ott tartunk, hogy ezek száma ezernyi. De ez nem is fontos. A szemünk láttára és fülünk hallatára végbemenő kikristályosodás folyamata végeredményben is elvisz addig a pontig, melyre az eddigi jelek alapján biztosan következethetünk. Addig a pontig, ahol két-három módszer köré csoportosultak, kiket az eszmék és áramlatok harca a politikai cselekvés útjára vitt.

Hasznos már **most** bemutatni az összebékíthetetlen elképzeléseket, hogy egyrészt a tisztulási folyamatot meggyorsítsuk, másrészt a választást megkönnyítsük: jobbra vagy balra; előre vagy **hátra**.

Itt vannak a „népközösség“, a „nemzetegész“, a „magyar sorsközösség“, az „osztálynélküliség“ jelszavai. Életszemléletünk felkavartságát mutatja, hogy sokszor ugyanazon lap hasábjain ellentétes jelszavak még ellentétesebb magyarázataival találkozunk. Szükségesnek tartjuk, hogy ebben a bábeli elnevezés zavarban — és mert zavar a szavakban csak a fogalomzavar egyik megnyilvánulása — tehát fogalomzavarban rendet csináljunk.

Nem állíthatjuk tiszta lelkiismerettel, hogy nálunk a népellenes fasiszta irány már teljesen kialakult. Egyes csoportok ebben az irányban fejlődnek, de hogy valódi — eljövendő, vagy áhított — vértjükben lépjenek a tömegek elé, attól azoknak ellenséges hangulata ugyanúgy visszatartja, mint saját eszmeviláguk különböző ellentmondásai. Az osztályharc tárgyilagos létezését öntudatosan valló és az összes szabadelvű erőkkel szövetkezni akaró baloldal mellett, csírájában bár, de ott van a „népi szocialista“ irány is. Le kell szögeznünk, hogy a faszizmus főkolompói romboló munkájukat szerény felkészültséggel, de annál több rosszakarattal végzik.

A népiesek „magyarközössége“, „népközössége“, „sorsközös-

„sége“, „osztály nélküli társadalmá“ közepén van a fasizmus állítólag osztályfeletti „népközössége“ és a dolgozó osztályok harcosszövetkezésének népközössége között. Ha a szocializmus osztályok feletti, általános „népi“ programmá válik, akkor *ennek* a „szocializmusnak“ szempontjából a paraszt és munkás közötti osztálykülönbség ép oly kevésbé fontos, mint a munkás és a tőkés, a nagybirtokos és a nincstelen közötti osztály-ellentét. Itt a „nép“ többé nem a dolgozó osztályok élő közössége, hanem valamennyi osztály misztikus közössége, melyben az osztálykülönbségek — legalább a népbolondítók, a legenda-gyártók szerint — „megszűnnek.“

Vannak, akik keveslik a nép egyes osztályainak *szövetkezését* közös célok kivívására; pusztá érdekházásságnak tartják, aminek nincs lángja és lobogása, nincs ereje és lendülete. Ennél többet szeretnének: igazi „népi egységet“, teljes egygyólvadást. Az osztályok szövetkezését túl észszerűnek, külsőlegesnek tartják, mert az politikai és világnézeti alkudozásokkal és engedelményekkel jár. Ők többre vágynak, olyan „mozgalomra“, amely lenyúl a népi mélytalajba és a teljesség igényével lép fel. És valóban az ember nemcsak kenyéren él. Helyesebben: a kenyér nemcsak lisztből áll, nemcsak a mai nap eledele, hanem a jövőé is, az egész élet kenyere, tehát alkatrészei között ott kell lennie valaminek, ami az igaz, szép, boldog, emberi, tehát *teljes* élet tápanyaga. Az emberiségnek, a népnek olyan kenyér kell, amelyért élni és halni tud.

De vajjon nem lehetnek-e a dolgozó osztályok *szövetkezésének* is olyan céljai, melyekért érdemes élni és halni? A lángolást és lelkesedést, az egységet és egybeforrást a népmozgalmak nem az egyes osztályok között fönnálló különbségek *megszűnéséből* merítik, hanem közös érdekeikből, a közös nagy harcú célokból. És átmeneti célok is lehetnek *nagy* célok, pedig tudjuk, hogy elérve őket, még nem oldottuk meg társadalmunk minden ellentmondását. A francia forradalomban nem volt-e elegendő tűz és láng, egységbe forrasztó erő a forradalmi haza védelmére, pedig ez csak *közös érdek* volt, népi egységről, osztálykülönbségek és ellentétek megszűnéséről szó sem lehetett. Mondhatnánk, hogy van „mitoszt“ teremtő ereje a demokratikus népi összefogás gondolatának is! De ez a „mitosz“ arra való, hogy a néptömegek *valóságos érdekeiben* és *valódi osztályhelyzetében* gyökerező harc lendületét és erejét *fokozza fel*, ellentétben a másik „mitosszal“, melynek célja, hogy *elfeledtesse* a néptömegekkel a valóságot, elkendőzze az osztályellentéteket és a népet valódi érdekeivel ellentétes célok szolgálatába állítsa. Az osztály nélküli társadalom *ígérete* az osztályok megszüntetése, vagyis a termelő eszközök magántulajdonának megszüntetése nélkül a hazug mitoszok közé tartozik, melynek célja: a dolgozók tisztánlátását megzavarni.

Mi hát a népközösség? Szerintünk: bizonyos osztályok szövetkezése, tudatos vagy ösztönös összefogása közös célok kivívására. A fasisták szerint: az egyfajtájúak misztikus „osztály nélküli“ közössége. És a népiesek szerint? A „nép“-fogalom az ő gondolkodásukban arra való, hogy kiküszöbölje az *osztály*-fogalmat, tehát misztikus elemeket tartalmaz, másrészt arra, hogy a reakció tiszt-

tára misztikus, faji „nép“-fogalmával szemben a parasztelemet, tehát a társadalmi elemet hangsúlyozza. Ez a felemáság, ez a „középuton“ lebegés vezet arra, hogy a reakciók hol mint „baloldaliakat“ támadják őket, hol pedig számítanak rájuk. Mi a gyakorlati jelentősége ennek a fogalomzavarnak? Világosan szólva az, hogy a nép misztikus fogalma: a felső osztályok fegyvere a nép ellen. A nép reális (osztály) fogalma: az alsó osztályok fegyvere a felsők ellen. A népközösség: *harci program* mindkét esetben . . . De míg a népközösség osztályfogalmának az a követelmény a tartalma, hogy a népet alkotó osztályok tudatosan fogjanak össze közös ellenségeik ellen, addig a népközösség „osztályfölötti“ fogalmának az a tartalma, hogy megakadályozzák a demokratikus népi összefogást és ezért az uralkodó osztály olyan szempontokat, érzéseket igyekszik megtenni a „népközösség“ alapjának, melyek arra valók, hogy a néppel elfeledtessék valódi érdekeit, a dolgozók és kizsákmányolók állítólagos „sorsközösségére“ irányítsák a tömegek figyelmét és érzéseit.

Magyar és magyar között természetesen van „sorsközösség“. Ez egyik alapja annak, hogy van egységes magyar kisebbség, melybe úr is, paraszt is, koldús is, gazdag is beletartozik. Ez a „sorsközösség“ azonban sajátosságos valami. Dózsát és Zápolyát is „sorsközösség“ kapcsolta össze. De az a sorsközösség, mely Dózsát Mészáros Lőrincsel, a jobbagyságot a bocskoros nemességgel, az első papsággal kapcsolta össze, mégis csak más természetű volt, mint az, mely Verbőczy nemesi „nemzetét“ a jobbagysághoz fűzte. Hogy hazai nyelven beszéljünk: a nemoravecek érdeke, hogy ezt a fajta „sorsközösséget“ misztifikálják, elhazudják belőle, hogy egymással szemben álló osztályok „sorsközösségéről“ van szó és szembeállítsák azzal a másik sorsközösséggel, melyet *egymással vállalva harcoló osztályok egysége teremt*. A népi sorsközösség: osztályközösség, érdekek, eszmék közössége — harci közösség. Az osztályfeletti misztikus „népközösség“: fasiszta hazugság.

Természetesen létrejöhet — bizonyos korokban és célokra — harci közösség alsó és felső osztályok között is. A 48-as magyar forradalom példa erre. *De éppen a 48-as szabadságharc szemléleteti legjobban, hogy a náci-egység gondolatának és az osztálykülönbségek megszűnése gondolatának összekeverése nem a nép érdeke, nem alulról, hanem felülről származó gondolat*. A 48-as jobbagyk érdeke az volt, hogy a nemzeti egységen belül továbbra is főnálló külön osztályérdekeinek tudatában legyenek, hogy el ne feledjék: a függetlenség kivívására csak szövetkeztek uraik egy részével, de a közös harcban való részvételükkel az ellentét úr és paraszt közt koránstsem „szűnt meg“.

Manapság lépten-nyomon olyanokba ütköziünk, akik „népi“ politikáról szavalnak s a „népközösség“ programját hivatalosan is a demokrácia ellen játsszák ki. Ezért jövőnk szempontjából életbevágóan fontos, hogy tudjunk: a demokratikus népi egységnek semmi köze ahhoz a „népközösség“-hez, melyről különböző oldalakról prédikálnak.

Így állunk a jelszavakkal és a mögöttük levő vagy mögéjük bujtatott valósággal. Hangsúlyozzuk: nálunk az irányok csak ki-

alakulófélben vannak és a legveszedelmesebben népellenes is kénytelen a demokrácia jelszavait használni, hogy magának hitelt szerezzen, mert kevés olyan dolog van a világon, amit népünk legszélesebb rétegei úgy gyűlölnének és rettegnének, mint az erőszak parancsuralmát. Hozzátehetjük, nem alaptalanul.

Hogy meg tudjuk különböztetni a konkolyt a búzától, a méregkeverőket a baráttól, a jelszavak igazi értelmével is meg kellett, hogy ismerkedjünk.

De térjünk vissza a jelszavak világából a földre. Nézzünk a kérdések szemébe. Életünkben a politika mindig nagy szerepet játszott. Akkor is, amikor volt u. n. szabad közélet, akkor is, amikor politikáról még négy szemközt sem mertek beszélni az emberek. Azonban — és ez még a múlt hibáin fölépülő „a politika úri huncutság“ elve — a magyarság széles rétegeit átfogó célkitűzés és akarás nem volt, mert nem lehetett. Nem lehetett az osztályok fönnállása miatt és nem lehetett a fölülről egymást kinevező vezérek miatt sem. A mi életünk utolsó húsz éve alatt történt, mindenképen odahatott, hogy bennünk kifejlessze az u. n. kisebbségi öntudatot. Ez nem is lehetett másként. Csakhogy sorát mindenki, minden réteg másképp érzi. A magyar földmunkásoknak a föld hiánya fáj; cz fáj az egykori nagybirtokosoknak is, persze egészen másképp. A nagyiparosnak, bankárnak a hitelpolitika fáj; a középosztálybeli értelmiségi állások után siránkozik, stb., stb. Hát bizony nehéz, nagyon nehéz — elvileg lehetetlen is — egy átfogó, mindenki baját egykép istápoló programot adni, hisz ami igazán közös, az majdnem csak a kultúrkérdések körébe tartozik. És jellemző, hogy akkor is, amikor erre, mondhatni, minden lehetőség meg volt, a panaszok, sérelmek felsorolásának 90%-a ebben csúcsosodott ki. (Igaz, hogy nagybirtokosoktól ép úgy nem kívánhatjuk a földosztás kiszélesítésének követelését, mint hajótöröttől a mentőv eldobását)

Ha a kérdés mélyére nézünk, itt is különbségeket látunk. Az isten háta mögött levő tanya zsellérjének az iskolakérdés az iskolával, tanítóval, sőt a forgalomba hozható tankönyvekkel még nem nyert megoldást. Neki utak kellenek, hogy gyereke az iskoláig ne latyakos mezőkön át gázoljon, a gyerekeknek ruházat kell, hogy télen ne fagyoskodjon, ingyenes, vagy olcsó könyvek, íróeszközök kellenek és végül jobb bér a családapa számára, hogy ne legyen kénytelen iskolaköteles gyerekeit munkába adni. Ha másik társadalmi réteget vesszünk szemügyre, ugyanúgy megtaláljuk a kérdés különleges — osztály — bélyegét.

Az anyanyelv szabad használati jogának valórválása elsőrangú emberi szükséglet, de még nem egyenlő a boldogulással. A kultúrát nem lehetett soha anyagi javaktól elválasztani és ma sem lehet. Aki ezt teszi, csal és butít.

Van-e hát akkor pont, amely kisebbségi társadalmunk minden rétegét, vagy többségét egyaránt érdekli? Lehetséges-e egység a kisebbségen belül? Menetelhet-e karöltve minden kisebbségi magyar közös célok felé?

alakulófélben vannak és a legveszedelmesebben népellenes is kénytelen a demokrácia jelszavait használni, hogy magának hitelt szerezzen, mert kevés olyan dolog van a világon, amit népünk legszélesebb rétegei úgy gyűlölnének és rettegnének, mint az erőszak parancsuralmát. Hozzátehetjük, nem alaptalanul.

Hogy meg tudjuk különböztetni a konkolyt a búzától, a méregkeverőket a baráttól, a jelszavak igazi értelmével is meg kellett, hogy ismerkedjünk.

De térjünk vissza a jelszavak világából a földre. Nézzünk a kérdések szemébe. Életünkben a politika mindig nagy szerepet játszott. Akkor is, amikor volt u. n. szabad közélet, akkor is, amikor politikáról még négy szemközt sem mertek beszélni az emberek. Azonban — és ez még a múlt hibáin fölépülő „a politika úri huncutság“ elve — a magyarság széles rétegeit átfogó célkitűzés és akarás nem volt, mert nem lehetett. Nem lehetett az osztályok fönnállása miatt és nem lehetett a fölülről egymást kinevező vezérek miatt sem. A mi életünk utolsó húsz éve alatt történt, mindenképen odahatott, hogy bennünk kifejlessze az u. n. kisebbségi öntudatot. Ez nem is lehetett másként. Csakhogy sor-sát mindenki, minden réteg másképp érzi. A magyar földmunkásoknak a föld hiánya fáj; cz fáj az egykori nagybirtokosoknak is, persze egészen másképp. A nagyiparosnak, bankárnak a hitelpolitika fáj; a középosztálybeli értelmiségi állások után siránkozik, stb., stb. Hát bizony nehéz, nagyon nehéz — elvileg lehetetlen is — egy átfogó, mindenki baját egykép istápoló programot adni, hisz ami igazán közös, az majdnem csak a kultúrkérdések körébe tartozik. És jellemző, hogy akkor is, amikor erre, mondhatni, minden lehetőség meg volt, a panaszok, sérelmek felsorolásának 90%-a ebben csúcsosodott ki. (Igaz, hogy nagybirtokosoktól ép úgy nem kívánhatjuk a földosztás kiszélesítésének követelését, mint hajótöröttől a mentőv eldobását)

Ha a kérdés mélyére nézünk, itt is különbségeket látunk. Az isten háta mögött levő tanya zsellérjének az iskolakérdés az iskolával, tanítóval, sőt a forgalomba hozható tankönyvekkel még nem nyert megoldást. Neki utak kellene, hogy gyereke az iskoláig ne latyakos mezőkön át gázoljon, a gyerekeknek ruházat kell, hogy télen ne fagyoskodjon, ingyenes, vagy olcsó könyvek, íróeszközök kellene és végül jobb bér a családapa számára, hogy ne legyen kénytelen iskolaköteles gyerekeit munkába adni. Ha másik társadalmi réteget vesszünk szemügyre, ugyanúgy megtaláljuk a kérdés különleges — osztály — bélyegét.

Az anyanyelv szabad használati jogának valóraválása elsőrangú emberi szükséglet, de még nem egyenlő a boldogulással. A kultúrát nem lehetett soha anyagi javaktól elválasztani és ma sem lehet. Aki ezt teszi, csal és butít.

Van-e hát akkor pont, amely kisebbségi társadalmunk minden rétegét, vagy többségét egyaránt érdekli? Lehetséges-e egység a kisebbségen belül? Menetelhet-e karöltve minden kisebbségi magyar közös célok felé?

Van, lehet, menetelhet. Ha nem mindenki, de a túnyomó többség igen.

Mik ezek a kérdések?

Elsősorban az annyiszor említett demokratikus népszabadságok. És itt nem vagyunk egyedül, de velünk áll egy arcvonalban Jugoszlávia népeinek 90%-a.

Azután a különleges helyi érdekűnek nevezhető vojvodinai kérdések. Az adó hitel, útépitési, vám- stb. politika. És itt sem vagyunk egyedül.

Hisz ezek — mondhatná valaki — nem kisebbségi kérdések. Tévedés ilyet állítani.

Miért?

Mert a mi különleges, népi, vagy nemzetiségi követeléseink igazi, valóságos teljesülése, a főnálló kereteken belül, csak *ezek után* jöhet. Ahol nincsenek demokratikus népszabadságok, ahol nincs szólás-, gyülekezési-szabadság, ott a kisebbség kérdései sem nyerhetnek megoldást. Már azért sem, mert nincs aki a nép nyilvánított óhajának megfelelően kimondja őket. De ha lenne is, a parancsuralmi rendszer, amely a többségi nép érdekeiből is csak a legfölülállókét veszi tekintetbe, nem adhat jogot a kisebbségnek. Bizonyíték egyrészt az olaszországi és németországi kisebbségek közismert sorsa, másrészt a néhai Csehszlovák köztársaság kisebbségi politikája.

Mi szövetkezni akarunk. Nyíltan, hátsó gondolatok nélkül, őszintén, becsületesen és megbecsülve a közös úton, közös célok felé haladó útitársainknak a miénktől eltérő meggyőződését, de ugyanezt akarjuk a magunk számára is. Mi hirdetjük: sorakozni még nem késő, mert út a tizenkettedik óra és a mulasztás végzetessé válhat. Ha egy zászló alá is gyűlünk mindannyian, akik népünk javát akarjuk, akkor is kevesen vagyunk, akkor is szövetéses után kell néznünk a köröttünk és velünk egy sorsban élő népek soraiban. Célunkat: az emberi jogok megvalósulását csak az ilyen egységgel és széles szövetkezéssel érhetjük el.

Nem álmodunk lehetlent és nem ámitunk osztálynélküli egységgel. Nem akarjuk sem a magunk, sem mások számára a kultúra-ellenes, szabadságtipró, idegenből mintázott, vagy éppen az ősi ellenség által számunkra készített rabigát.